

Kirjoittaja: Hannes Ståhl (myöh. Hannu Teräs), syntynyt vuonna 1907, hän oli Lavilan pehtorin poika. Muutti nimensä opiskeluaikanaan. Lapset saivat nämä muistelmat jouluna 1980. Isä oli silloin jo useita vuosia ollut eläkkeellä Kauppakorkeakoulun saksan kielen lehtorin virastaan.

Alla olevat otteet ovat Hannu Teräksen muistelmista. Tiedot ovat peräisin Pirkko Riihoselta, joka on kirjoittajan tytär. Tiedot tallensi Jussi Aaltonen.

Kiintoisampaa kuin kalastaminen oli Eurajoen kuuluisien helmisimpukoiden eli "kalakauhasten" pyytäminen. Niistähän jo viime vuosisadan alkupuolella Euran Kauttualla asunut kirjailija Fredrika Bremer kertoo muistelmissaan. Matalista paikoista keräsimme niitä kahlaamalla, vähän syvemmistä siten, että toinen souti kartanon ruuh-
ta, toinen makasi sen keulassa kasvot aivan vesirajassa, jolloin pohja näkyi selvästi lähes metrin syvyyteen. Simpukat saatiin ylös pistämällä ohutpäinen keppi pohjamudassa ta hiekassa pystyssä olevan simpukan kuorten vä-

X liseen rakoon. Kun simpukka tällöin sulki kuorensa, oli se helppo vetää ylös. Vähän ylempänä joessa oli vettä yli kahdenkin metrin, jolloin kartanon miehet simpukoi-ta pyytäessään käyttivät hirsistä rakennettua lauttaa eli "flotaa". Sen toisesta päästä painettiin pohjaan seiväs, jonka varassa joku miehistä sukelsi alas ja poi-mi käsiinsä ympärillä näkyvät simpukat. Eräänlaiseksi ryöstökalastukseksi kehittivät tämän helmenpyynnin Vuo-joen kartanon omistajat, joiden alueiden läpi Eurajoki kilometrimääriä virtasi. He hankkivat paikalle asian-omaisiin varusteisiin pukeutuneen sukeltajan, joka ko-lusi joen pohjan systemaattisesti ja keräsi koppaansa kaikki löytämänsä simpukat. En muista tarkkaan, minä ke-sänä tämä tapahtui enkä myöskään tiedä, miten yritys kannatti, mutta simpukkakannalle se ainakin oli kova isku.

Helmi-
löytöjä

Kesällä 1918 vankityövoimalla suoritettu joen perkaus liittyi oleellisesti myös helmenpyyntiin. Kun nimit-täin padot joen yläjuoksulla perkaustyötä varten suljet-tiin, paljastui pohja monin paikoin, jolloin simpukoi-den löytäminen oli varsin helppoa. Kartanon väki kerään-tyi iltaisin työpäivän päätyttyä mies- ja naislukuisena joelle, varsinkin sen jälkeen, kun jotkut olivat onnis-tuneet löytämään arvokkaitakin helmiä. Muistan erityi-
sesti muonamies Virtasen vaimon "Virtaskan", jonka löy-tämästä helmestä raumalainen kultaseppä maksoi 90 mark-kaa eli nykyrahana noin 130 mk. Vaikka helmen arvo toden-näköisesti oli huomattavasti suurempi, oli tämäkin summa
X pitkä penni suuren muonamiesperheen rahatuloissa.

Lukemattomista avaamistani simpukoista huolimatta onnis-tuin omakohtaisesti löytämään vain yhden suunnilleen la-sipäisen nuppineulan pään kokoisen kirkkaan helmen. Sen minä - äitini aloitteesta tosin - gentlemannimaisesti lah-joitin Lavilassa siihen aikaan asuneen Eurajoen nimismie-hen 19-vuotiaalle sisarelle Naimi Vuorenkoskelle, johon samoin kuin hänen veljeensäkin perheemme oli ystävysty-nyt ja jota minä, 10-vuotias poika salassa voimallisesti ihailin. Muut löytämäni helmet olivat ruskeita tai muuten

viallisia ja sen vuoksi arvottomia. Isäni sen sijaan oli jo paljon aikaisemmin löytänyt yhdestä simpukasta kaksi aivan identtistä taivaansinistä helmeä. Toisen hän lahjoitti Werner-veljelleen, joka antoi kiinnittää sen kultasormukseen. Wernerin kuoltua minä sain sormuksen ja annoin sen aikanaan ensimmäiselle vaimolleni Liisalle. Hänen kuoltuaan sen sai tyttäreni Leena. Toinen noista sisarhelmistä siirtyi minulle jo ollessani viisitoistavuotias, koska se kiinnitettiin rippikoululahjaksi saamaani kravattineulaan, jonka kulta oli peräisin isoäitini luovuttamista korvarenskaista. Se annettiin myöhemmin Ilkalle, muistaakseni rippilahjaksi hänellekin.

Ennen kuin jätän helmisimpukat, tulkoon vielä kerrotuksi Teenin Arvon minulle opettama rituaali, jota simpukoita avatessamme tarkoin noudatimme. Avaaminen tapahtui vääntämällä kuoret auki joko puukolla tai toisella simpukankuorella. Jos simpukassa oli helmi, oli se heti paikalla puraistava suuhun ja pidettävä siellessä jonkin aikaa, koska se muuten mustuisi. Niin me ainakin vuorenvarmasti uskoimme.